

**VOORLOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN
VOORBEREIDING** over de ontwerpen van wet tot:

1. vaststelling van Boek 1 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, met uitzondering van de titels 9 en 10 (**3767**);
2. vaststelling van de titels 9 en 10 van Boek 1 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek (**3768**).

De overweging van deze ontwerpen van wet in de afdelingen der Kamer heeft geleid tot de hierna puntsgewijs volgende opmerkingen.

Algemeen werd de behoefte gevoeld in de aanvang van dit verslag met gevoelens van droefheid de nagedachtenis te eren van prof. mr. E. M. Meijers en van wijlen de Minister van Justitie mr. L. A. Donker, aan wie het niet beschoren is geweest de door hen aangevatte grootse arbeid te beëindigen. Tevens werd grote waardering uitgesproken voor de gelukkige keuze, welke de Regering heeft gedaan bij het vervullen van de vacature, welke prof. Meijers achterliet: het „driemanschap”, zowel in zijn oorspronkelijke als in zijn huidige samenstelling, waarborgt, aldus werd opgemerkt, een waardige voortzetting van de door prof. Meijers aangevangen taak.

Algemeen

1. Algemeen verklaarde men er de voorkeur aan te geven, de Voorlopige Verslagen nopens de ontwerpen **3767** en **3768** in één Voorlopig Verslag te combineren.

Men was tot de conclusie gekomen, dat het niet op de weg van de Eerste Kamer ligt het ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek aan een diepgaand juridisch onderzoek te onderwerpen. Dit sluit evenwel niet uit, dat men het zich wel tot taak rekende, daar, waar kennelijke onjuistheden of onduidelijkheden konden worden opgemerkt, daarvan in dit verslag melding te maken. Men stelde zich daarbij op het standpunt, dat de Minister, bij eventueel gegrond bevinden van de in het verslag gemaakte opmerkingen, daarin wellicht aanleiding zal vinden, te zijner tijd de indiening van een novelle te bevorderen, of bij het ontwerp-invoeringswet nog de nodige aanvullingen of wijzigingen aan te brengen.

Voor het overige meende men zich tot de hoofdlijnen van het ontwerp te kunnen bepalen. Men vertrouwde, dat de Minister de nodige aandacht zal schenken aan de in de literatuur kenbaar gemaakte desiderata en bezwaren ten aanzien van de verschillende onderdelen van het ontwerp; van deze literatuur zal daarom in dit verslag niet telkens gewag worden gemaakt.

Evenmin meende men te moeten treden in uitvoerige beschouwingen met betrekking tot de wenselijkheid van een algehele herziening van het Burgerlijk Wetboek, noch met betrekking tot de wijze, waarop de Regering zich de behandeling van de op die herziening betrekking hebbende ontwerpen van wet voorstelt. In het algemeen kon men zich verenigen met hetgeen omtrent deze punten was opgemerkt bij de behandeling van de „vraagpunten” (stuk nr. **2846**), alsmede bij de behandeling van de onderhavige ontwerpen en het ontwerp nr. **3766** (Inleidende Titel) in de Tweede Kamer.

2. Vele leden wilden te dezer plaatse de opmerkingen herhalen, welke gemaakt waren in het Voorlopig Verslag dezer Kamer omtrent de algemene politieke beschouwingen over de rijksbegroting voor 1953 (zitting 1952/53, nr. 2800, stuk nr. 59, blz. 2) en die, opgenomen in de *Handelingen* van de Eerste Kamer, zitting 1952/53, op blzz. 76 en 77, waarin wordt betreurd, dat de Regering het niet dienstig heeft geoordeeld, de Eerste Kamer te betrekken in het overleg omtrent de „vraagpunten” (stuk nr. 2846). Deze leden wezen hierbij op hetgeen J. Th. de Ruwe in zijn proefschrift „De Eerste Kamer der Staten-Generaal” (Nijmegen 1957, blz. 81) huns inziens terecht zegt: „Kon de Eerste Kamer er, staatsrechtelijk gezien, geen aanspraak op maken, in het vooroverleg te worden betrokken, dit neemt niet weg, dat er geen enkel wettelijk bezwaar was, de vraagpunten aan de Eerste Kamer voor te leggen.” De leden, hier aan het woord, hadden het als een bezwaar onderhouden, rauwelijks tegenover de materie van de onderhavige ontwerpen te zijn geplaatst, zonder voldoende in de gelegenheid te zijn geweest zich in gemeenschappelijk beraad omtrent enkele fundamentele problemen uit te spreken. Een en ander neemt evenwel niet weg, dat deze leden zich in het algemeen konden verenigen met de conclusies, welke de Tweede Kamer ter zake had aanvaard. Zij behielden zich echter het recht voor, daar, waar het hun wenselijk voorkomt, alsnog hun mening ten aanzien van bedoelde conclusies kenbaar te maken.

3. Enige leden betreurden het, dat het Wetboek van Koophandel zal ophouden naast het Burgerlijk Wetboek een zelfstandig bestaan te voeren. Het in eerstgenoemd wetboek vervatte recht, hoezeer ook behorende tot het privaatrecht en hoezeer ook verweven met de inhoud van het Burgerlijk Wetboek, vormt niettemin een min of meer afgerond geheel; het geeft het bijzondere recht voor de handel naast het algemene recht betreffende de private belangen. Deze leden waren zeer onder de indruk gekomen van het klemmende betoog, dat mr. W. F. Lichtenauer ter gelegenheid van de behandeling door de Eerste Kamer van de begroting 1957 van het Departement van Justitie had gehouden (*Handelingen*, zitting 1956/57, blz. 2193 v.), naar welk betoog deze leden hier ter plaatse wilden verwijzen. Voorts kwamen de ook in het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer nopens de „vraagpunten” (2846, stuk nr. 8, blz. 2) aangehaalde bezwaren, door prof. mr. J. Wiarda in W.P.N.R. van 21 maart 1953 geuit, de hier aan het woord zijnde leden gegrond voor.

In meerderheid kon men zich evenwel met de opneming van het Wetboek van Koophandel in het Burgerlijk Wetboek verenigen.

4. Enkele leden betreurden het, dat, blijkens het ontwerp, het Burgerlijk Wetboek geen wijziging van fundamentele aard zal ondergaan. De huidige maatschappelijke orde brengt huns inziens een verdeling mede in verscheidene belangengroeperingen; het Burgerlijk Wetboek moet al deze belangen kunnen regelen en beheersen en is daardoor een gecompliceerd stuk wetgeving. Een eenvoudiger opzet zou kunnen worden verkregen, wanneer het Burgerlijk Wetboek zou uitgaan van de gelijkheid van de ene burger tot de andere, omdat dan vele regelingen, welke slechts strekken tot bescherming van de belangen van bepaalde, meest bevoorrechte groeperingen, zouden kunnen vervallen.

Van verschillende andere zijden verklaarde men daarentegen niet te kunnen inzien, dat bij een gewijzigde maatschappelijke orde, zelfs in een geheel klasselooze maatschappij, het Burgerlijk Wetboek in belangrijke mate anders zou uitvallen dan thans wordt voorgesteld.

5. Met spijt werd geconstateerd, dat de onderhavige ontwerpen op bepaalde punten geen oplossing geven. Zo zagen vele leden in het uitblijven van een constructief voorstel inzake het huwelijks- en echtscheidingsvraagstuk een bewijs van de onmacht van de wetgever om in gemeen overleg dit belangrijk probleem als zodanig te liquideren. Het ware te hopen, aldus werd opgemerkt, dat de Regering, nog vóór de totstandkoming van de wet, waarbij het nieuwe Burgerlijk Wetboek zal worden ingevoerd, met een voorstel zal kunnen komen, waartoe het aan-

gekondigde „gesprek” tussen niet-officiële representanten van de onderscheiden volksgroeperingen (*Handelingen* Tweede Kamer, zitting 1956/57, blz. 2684) wellicht zal voeren. Kan de Minister ten aanzien van de stand van dit „gesprek” nog nadere mededelingen doen?

6. Een soortgelijke opmerking als hierboven, zo ging men verder, kan worden gemaakt ten aanzien van enkele andere onderwerpen, welke weliswaar nog kort geleden de aandacht van de wetgever hebben gehad, doch welker praktische toepassing aanleiding blijkt te geven tot problemen; sommige van die problemen zullen zonder wijziging van het ontwerp, c.q. van de wet, niet gemakkelijk tot oplossing kunnen worden gebracht. Met name worde hier gedacht aan het huwelijksvermogensrecht, voorzover dit is gewijzigd bij de wet van 14 juni 1956, *Stb.* 343, en aan de Adoptiewet. Indien t.z.t. het kinderstrafrecht opnieuw zal zijn geregeld, zal ook het civiele kinderrecht wederom de aandacht moeten hebben. De aan het woord zijnde leden vertrouwden ook hier, dat de Minister met betrekking tot deze onderwerpen diligent zal blijven, met name wat betreft de op deze gebieden omvangrijke literatuur.

Ontwerp 3767

TITEL 2

7. *Artikel 1.2.6.* Vele leden vroegen zich af, of deze bepaling niet duidelijker en vollediger had moeten worden geformuleerd. De Minister heeft gezegd (Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer, 3767, stuk nr. 7, blz. 12), dat deze bepaling niet moet worden gezien als een *lex specialis* van het huidige artikel 1401 B.W., doch als een wettelijke basis voor een vordering op grond van onrechtmatige daad, daar het een handeling onrechtmatig verklaart, welke anders slechts op grond van het ongeschreven recht onrechtmatig zou zijn. De hier aan het woord zijnde leden verstonden de toelichting van de Minister aldus, dat de overige voorwaarden voor toewijzing van een vordering uit onrechtmatige daad, zoals het bestaan van schade, onverminderd blijven bestaan. Zal men nu een vordering op grond van onrechtmatige daad ook in kunnen stellen tegen hem, die een naam onrechtmatig in de zin van deze bepaling bezigt, evenwel daarbij in het geheel geen schade toebrengt? Kan in dat geval een verbod van verder gebruik van de naam gevraagd worden, te handhaven door een dwangsom? De Minister heeft dit „ongetwijfeld juist” genoemd (i.c. blz. 13); schade zal in dat geval niet behoeven te worden bewezen. Wel zal een voldoende belang (artikel 3.11.8) moeten worden aangevoerd. Geldt ditzelfde ook niet, ingeval er uitsluitend ideële schade wordt geleden? Deze schade vloeit reeds uit het enkel onrechtmatig gebruik van de naam voort; bewijs ervan lijkt welhaast overbodig. Indien schadebewijs in een geval als dit niet behoeft te worden geleverd, verdient het dan geen aanbeveling met zoveel woorden in het artikel te bepalen, dat het enkel onrechtmatig gebruik van de naam een rechtsvordering rechtvaardigt en dat met name het schade-element niet behoeft te worden gesteld en bewezen? Het karakter van *lex specialis*, dat — al blijkt dat niet de bedoeling van de ontwerpers te zijn — uit de huidige formulering van het artikel kan worden gelezen, zal dan uiteraard in het artikel worden gelegd.

Hier doet zich, aldus de leden, hier aan het woord, even het bezwaar gevoelen, dat het ontwerp-Burgerlijk Wetboek niet als één geheel, doch in afzonderlijke gedeelten in behandeling is genomen. Met name is nu nog niet voldoende bekend, hoe de regeling van de onrechtmatige daad zal luiden.

8. Vele andere leden stelden de vraag, wat in dit artikel „de naam van een ander” betekent. Valt onder dit begrip slechts het gebruik van de geslachtsnaam van een ander mét diens voorletters of ook het gebruik van die geslachtsnaam met andere voorletters?

TITEL 4

9. *Artikel 1.4.1.* Het vijfde lid van dit artikel verklaart, aldus werd opgemerkt, dat de registers van de burgerlijke stand openbaar zijn. Dit algemene voorschrift in verband met artikel 1.4.9a, lid 1, heeft tot gevolg, dat ieder, behalve volledige inzage, ook volledige afschriften van de in de registers opgenomen akten kan verkrijgen. Nu was het vele leden opgevallen, dat de regeringscommissaris (*Handelingen Tweede Kamer, zitting 1956/57, blz. 2690*) de mogelijkheid niet had uitgesloten, dat bij de in artikel 1.4.7 bedoelde algemene maatregel van bestuur beperkende voorschriften worden gegeven voor de raadpleging van de registers van de burgerlijke stand en, naar deze leden meenden te mogen aannemen, dus ook voor het verkrijgen van volledige afschriften van de in de registers opgenomen akten. Maar, aldus valt uit het verdere betoog van de regeringscommissaris te concluderen, deze voorschriften mogen nimmer zover gaan, dat zij in conflict komen met de regel van artikel 1.4.9a, dat desverlangd ieder een volledig afschrift, met inbegrip van eventuele kantmeldingen, kan verkrijgen. Om nu ongezond belangstelling te voorkomen zijn de bepalingen van artikel 1.4.9a, leden 2 en 3, opgenomen, waarin is bepaald, dat van de meest voorkomende akten in beginsel slechts een beredeneerd uittreksel wordt afgegeven, onverminderd echter de bevoegdheid van de aanvrager om uitdrukkelijk een volledig afschrift te verlangen. De hier aan het woord zijnde leden vroegen zich af, wat nu eigenlijk het door deze regeling bereikte resultaat is. De wetgever hoopt de ongezond-nieuwsgierige met een kluitje in het riet te sturen door hem in beginsel een beredeneerd uittreksel ter hand te stellen; eventueel kunnen hieromtrent bij algemene maatregel van bestuur nog nadere — beperkende — voorschriften worden gegeven; maar de ongezond-nieuwsgierige heeft steeds recht op een volledig afschrift, dat zijn nieuwsgierigheid ten volle kan bevredigen. Welke werkelijk nieuwsgierige zal dit recht niet benutten?

Het kwam deze leden voor, dat deze wijze van wetgeven weinig elegant is. Naar hun mening zijn óf de registers volledig openbaar en dan kan daaraan door een algemene maatregel van bestuur niet worden getornd, terwijl de bepalingen van artikel 1.4.9a, leden 2 en 3, als weinig zinvol, kunnen worden gemist, óf de registers zijn openbaar onder voorbehoud, en dan dient de wet — niet de algemene maatregel van bestuur — het voorbehoud uitdrukkelijk te maken. In het laatste geval zou kunnen worden gedacht aan een bepaling, welke de categorieën van personen noemt, aan wie bij uitsluiting een volledig afschrift kan worden uitgereikt, b.v. het openbaar ministerie, advocaten, notarissen, alsmede personen, die op nader te omschrijven wijze hun werkelijk belang bij het afschrift hebben aangetoond.

Wil de Minister zijn zienswijze op deze kwestie geven?

TITEL 5

Algemeen

10. *Huwelijksbeletselen.* Met betrekking tot het wegvallen van overspel als huwelijksbeletsel werden verschillende standpunten ingenomen. Aangezien in het algemeen nieuwe argumenten vóór of tegen handhaving van dit beletsel niet werden gegeven en de verschillende zienswijzen de Minister genoegzaam bekend zullen zijn en aangezien men voorts in meerderheid zich tegen handhaving van het beletsel bleek uit te spreken, oordeelde men het onnodig in den brede de onderscheiden standpunten uiteen te zetten.

Een uitzondering dient echter te worden gemaakt voor de opmerking van vele leden, die in het bijzonder de aandacht vestigden op het probleem van de z.g. ruilhuwelijken, waarbij het volgende zich voordoet. A is gehuwd met B. C met D. Beide huwelijken worden ontbonden, waarna A met D en C met B huwt. Aan dit ruilproces gaat in de meeste gevallen een feitelijk dubbel overspel vooraf, dat basis is voor de wederzijdse echtscheidingsvordering. De rechter staat hier, ten ge-

volge van het nog steeds toegelaten bewijs van overspel door bekentenis, c.q. verstek, machteloos tegenover. Krijgen de partijen in de nieuwe combinatie weer genoeg van elkaar, dan belet niets hun op dezelfde wijze de oorspronkelijke toestand te herstellen. Een wetgeving, aldus deze leden, welke deze — en andere — praktijken mogelijk maakt en gedooft, is een slechte huwelijkswetgeving. Deze leden zouden daarom een lans willen breken voor de in de Tweede Kamer door de heer Van Rijkevorsel gepropageerde gedachte (amendement-Van Rijkevorsel, 3767, stuk nr. 23: *Handelingen Tweede Kamer, zitting 1956/57, blzz. 2695—2700 en 2707—08*), om het huwelijksbeletsel voor degene, die bij rechterlijk vonnis van overspel is overtuigd, weer te herstellen. Deze leden zouden nog verder willen gaan en een verplichting voor de rechter in de wet opgenomen willen zien om de naam van de medeplichtige aan het overspel in het vonnis op te nemen.

Vele andere leden meenden, dat het in het algemeen toch niet aangaat, overspel als een zo lichtvaardige gedraging te zien als het door vele leden gegeven voorbeeld doet uitkomen. Gemeenlijk toch heeft het bedreven overspel een emotionele achtergrond, waardoor het meer betekent dan een enkel toegeven aan de lust van het ogenblik. Dit blijkt ook wel hieruit, dat, wanneer na gepleegd overspel een huwelijk is ontbonden, in zeer vele gevallen de overspelige echtgenoot met de medeplichtige aan het overspel in een huwelijk treedt, welke huwelijken vaak duurzamer en harmonischer zijn dan het ontbonden huwelijk. In de gevallen, dat een huwelijk van de wegens overspel gescheiden echtgenoot niet mogelijk is, omdat de naam van de medeplichtige in het vonnis is genoemd, komt veelal een — vaak evenzeer duurzaam en harmonisch — concubinaat voor. Een regeling, als door de hiervóór bedoelde vele leden voorgestaan, zou slechts leiden tot het uitbreiden van het aantal gevallen, dat een concubinaat tot stand komt. Deze leden zouden een herstel van het huwelijksbeletsel van overspeligheid dan ook niet willen voorstaan.

11. Vele leden vestigden er de aandacht op, dat in deze vijfde titel, en in het ontwerp in het algemeen, vele beslissingen van de kantonrechter worden gevraagd. Deze leden dachten hierbij o.m. aan de vervangende huwelijks toestemming door de kantonrechter en aan de benoeming van voogden en toezienende voogden door de kantonrechter. Zij vroegen zich af, of het niet beter zou zijn, indien alle beslissingen in familiezaken werden overgelaten aan de hoedrechter, die in het algemeen te dezer zake meer deskundig en minder overbelast zal zijn.

Enige andere leden meenden echter, dat de kantonrechter voor vele aangelegenheden de aangewezen rechter was, omdat de kantongerechten meer over het gehele land verspreid zijn, hetgeen medebrengt, dat de kantonrechter in het algemeen dichter bij de justitiabelen staat, dezen beter begrijpt en kent. Deze leden zouden het uitschakelen van de kantonrechter een verarming vinden.

De eerder genoemde leden achtten dit voordeel echter alleen theoretisch aanwezig. In de praktijk is de kantonrechter een overbelast magistraat, die enerzijds door de menigte zaken, die hem bezighouden, de tijd niet kan vinden zich in de persoonlijke omstandigheden van de justitiabelen in te werken, anderzijds de materie, die niet geregeld zijn aandacht heeft, niet steeds geheel beheerst.

Bij de bespreking van het kinderrecht zal nog worden teruggekomen op het vraagstuk van de gespecialiseerde rechter.

Artikelen

12. *Artikel 1.5.1.2.* Zonder voorbehoud stemde men in met de nieuwe regeling van het huwelijksbeletsel van geestelijke gestoordheid.

Enkele leden wezen op de ter gelegenheid van de openbare behandeling van deze ontwerpen in de Tweede Kamer gehoorde wens, dat naast deze regeling het vereiste van de „vrije toestemming” voor het huwelijk gesteld zou blijven, ten einde in bepaalde gevallen, waarin de bepalingen omtrent de vernietiging van een huwelijk geen uitkomst bieden,

het huwelijk toch aantastbaar te maken, zoals in het geval van een huwelijk, dat onder de druk van de omgeving is tot stand gekomen. Deze leden zouden het handhaven van het vereiste van „vrije toestemming” voor dergelijke gevallen beslist gevaarlijk hebben geacht, vooral omdat het oordeel, welke druk wél en welke niet tot aantasting van het huwelijk aanleiding behoort te geven moeilijk is te geven en door verschillende rechters verschillende maatstaven zullen worden aangelegd. Men denke aan koppelaarij, door de ouders bedreven, aan kritiek van de burens, etc.

13. *Artikel 1.5.1.6.* Vele leden stelden zich de vraag, of de kantonrechter wel de meest aangewezen autoriteit is tot het geven van een vervangende huwelijkstoestemming. Het geven van een beslissing, welke de weigering van de tot het geven van huwelijkstoestemming bevoegde personen ter zijde moet stellen, is op zich zelf reeds een aangelegenheid, welke, naast tact, persoonlijk inzicht en ruime ervaring in familiezaken vereist; zeker is dit het geval, indien het rechterlijk verlof de toestemming van de ouders moet vervangen, hetgeen in het ontwerp mogelijk blijft ten aanzien van ouders, die het ouderlijk gezag over hun kinderen missen, en ten aanzien van ouders van natuurlijke kinderen. De hier aan het woord zijnde leden meenden, dat een dergelijke beslissing wel wat zwaar is voor de kantonrechter en beter zou kunnen worden opgedragen aan de meervoudige kamer van de arrondissementrechtbank.

Vele andere leden, die overigens van oordeel waren, dat de kantonrechter ter zake voldoende competent geacht kan worden, zouden in het geval, dat de bevoegdheid tot het geven van vervangende huwelijkstoestemming aan een andere rechter mocht worden opgedragen, de voorkeur willen geven aan de kinderrechter.

14. *Artikel 1.5.1.9.* Het was vrijwel algemeen opgevallen, dat een minderjarige, die ter beschikking van de Regering is gesteld krachtens een uitspraak van de strafrechter, voor het aangaan van een huwelijk de toestemming behoeft van de Minister van Justitie, doch dat de minderjarige, die onder toezicht is gesteld, in zodanig geval niet de toestemming van enige autoriteit behoeft, hetzij dit de gezinsvoogd is of de kinderrechter. De vraag werd gesteld, of deze regeling wel logisch en sluitend is. Vooropgesteld zij, dat in beginsel zowel het ter beschikking gestelde, als het onder toezicht gestelde kind de huwelijkstoestemming van de ouders behoeft. De ouderlijke toestemming is echter ten aanzien van ter beschikking gestelden als het ware onderworpen aan een administratieve controle, doordat de Minister van Justitie het huwelijk door zijn veto kan treffen. Vaak is daar alle aanleiding toe, omdat de misdadigheid van de kinderen te herleiden is tot fouten of zwakte van de ouders. In niet mindere mate is dit het geval bij de ondertoezichtstelling, met dit verschil weliswaar, dat van misdadigheid van de kinderen (nog) geen sprake is. In veruit de meeste, zo niet alle, gevallen van ondertoezichtstelling is het een tekort aan verantwoordelijkheidsgevoel en gezag bij de ouders, dat aanleiding tot de maatregel is. Toch ontbreekt bij de huwelijkstoestemming van deze ouders iedere controle, met als gevolg, dat de minderjarige, wiens ouders uit gebrek aan interesse „het maar goed vinden”, rustig in het huwelijk kan treden. Wel is stuiting van dit huwelijk door het openbaar ministerie mogelijk (artikel 1.5.3.5, lid 2), doch men kan zich afvragen, of deze mogelijkheid voldoende waarborgen biedt. Het is niet uitgesloten, dat de ambtenaar van de burgerlijke stand verzuimt zich omtrent het al of niet onder toezicht gesteld zijn van de minderjarige te vergewissen overeenkomstig artikel 1.5.2.5, of verzuimt van zijn bevinding aan de kinderrechter of de raad voor de kindbescherming mededeling te doen; ook in het contact tussen kinderrechter en openbaar ministerie kan een „lek” optreden. Hierbij worde dan nog in het midden gelaten, in hoeverre de minderjarige zelf er door listige misleiding toe kan bijdragen de stuiting van zijn huwelijk te ontgaan. Is het huwelijk eenmaal gesloten, dan is vernietiging niet meer mogelijk, althans niet te dezer zake. Ware het daarom niet aan te bevelen, aldus werd

gevraagd, als voorwaarde voor het aangaan van een huwelijk door een onder toezicht gestelde de toestemming te eisen van hetzij de gezinsvoogd, of, zo men deze daartoe niet competent acht, van de kinderrechter?

Kan de Minister wellicht mededelen, hoe in kringen van de kindbescherming over deze aangelegenheid wordt gedacht?

15. *Artikel 1.5.1.10.* Aan het artikel van prof. mr. J. E. Scholtens „Het huwelijk in het ontwerp-Meijers”, in Rechtsgeleerd Magazijn Themis 1956, blz. 3 v., is reeds bij de behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer aandacht geschonken. Aan het volgende werd daarbij evenwel voorbijgegaan:

De vraag wordt opgeworpen, of het wel juist is adoptie als huwelijksbeletsel te handhaven. Het mag volgens schrijver worden betwijfeld of adoptieve bloed- en aanverwantschap voldoende grond opleveren voor dit verstrekkende huwelijksbeletsel. Schrijver trekt een vergelijking met het recht van de Unie van Zuid-Afrika, waar alleen het huwelijk tussen een adoptiefouder en het minderjarige kind verboden is; overigens vormt adoptie geen beletsel, zelfs niet in rechte lijn.

Het kwam zeer vele leden voor, dat aan deze opmerking niet de aandacht was besteed, welke zij verdient. Ook zij waren van oordeel, dat de in de grond toch fictieve verwantschap, welke door de adoptie ontstaat, geen beletsel behoort te zijn voor huwelijken, welke in geen ander opzicht als onwenselijk kunnen worden beschouwd. Uiteraard zouden zij het huwelijk tussen een adoptiefouder en het minderjarige kind niet toegelaten willen zien.

16. *Artikel 1.5.5.2.* Vele leden, die uit de door de Minister aan de Tweede Kamer gegeven toelichting (Memorie van Antwoord, 3767, stuk nr. 7, blz. 39) meenden te mogen afleiden, dat het eerste lid van dit artikel kan worden toegepast, indien het huwelijk is voltrokken ten overstaan van een ambtenaar van de burgerlijke stand, die niet bevoegd is, omdat in zijn gemeente geen afkondiging had plaatsgehad, vroegen zich af, of de sanctie van vernietigbaarheid niet wat zwaar was. Enige beperking is wel reeds gevonden door de kring van personen, die de nietigheid van het huwelijk kunnen inroepen, in te krimpen; niettemin zouden deze leden de Minister willen vragen, waarom hij de huwelijksvoltrekking door de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand een zo gewichtige formaliteit acht, dat op haar niet-naleving de sanctie van vernietigbaarheid moet worden gesteld.

17. *Artikel 1.5.5.6.* Volgens de voorgestelde tekst van dit artikel kan het huwelijk van een 17-jarige man met een vrouw, die wel aan het leeftijdsvereiste voldoet, vernietigd worden, óók in het geval, dat de vrouw vóór de dag van de rechtsvordering zwanger is geworden. Men was vrijwel algemeen van opvatting, dat er geen grond was om ook in dit geval, waarin dus het huwelijk gevolg had gehad, een vernietigingsvordering toe te laten.

Het huwelijksbeletsel van te jeugdige leeftijd berust, zo werd verder opgemerkt, nog steeds op een vermoeden van onbekwaamheid tot voorttelling beneden zekere leeftijd (Asser/Wiarda, Natuurlijke Personen en Familierecht, blz. 62 en blz. 130). Dit vermoeden moet wijken, als de natuur het tegendeel leert; dit is, naar met Wiarda werd aangenomen, de reden voor de uitzondering, welke artikel 1.5.5.6 (= artikel 144, lid 2, sub 2, B.W.) noemt, ingeval de te jeugdige vrouw vóór de dag van de rechtsvordering zwanger is geworden. In het hierboven opgeworpen geval dient het vermoeden ook te wijken voor de leringen van de natuur. Het door Wiarda genoemde argument, dat, indien de vernietigingsvordering ook in dit geval zou worden uitgesloten, de vrees zou ontstaan, dat de vrouw zich door met de huwelijksrouw strijdige handelingen het middel tot niet-ontvankelijkheid van de vordering zou kunnen verschaffen, kwam de leden, hier aan het woord, gezocht en weinig overtuigend voor, evenmin als het Wiarda schijnt te overtuigen. Zij waren van opvatting, dat de inderdaad ongewenste, maar sporadisch te verwachten gevallen, dat de vrouw tot zulke

handelingen zal behoeven over te gaan, gesteld al, dat zij dit zal willen, niet opwegen tegen het belang van het reeds gevormde gezin, dat door een vernietigingsvordering uiteen zal dreigen te worden gerukt. Deze leden zouden derhalve de Minister in overweging willen geven t.z.t. een wijziging van de bepaling te bevorderen in die zin, dat de woorden „die de vereiste leeftijd miste” aan het slot van het artikel komen te vervallen.

Tegen de laatstbedoelde formulering konden deze leden zich slechts één bezwaar denken, nl. dat te duchten is, dat in vele gevallen het huwelijk door de te jeugdige man slechts gesloten zal worden om het reeds verwekte kind de staat van wettig kind te bezorgen, zulks terwijl een huwelijk tussen deze partijen beslist ongewenst kan zijn. Het huwelijk zou dan niet vernietigd kunnen worden. De hier aan het woord zijnde leden meenden echter, dat dit bezwaar kan worden ondervangen door het artikel als volgt te doen luiden: „De nietigverklaring van een huwelijk, dat aangegaan is door iemand, die de vereiste leeftijd miste, kan niet worden gevorderd, wanneer deze op de dag van de rechtsvordering de vereiste ouderdom heeft, noch wanneer de vrouw voor de dag der rechtsvordering zwanger is geworden. De nietigverklaring zal wel kunnen worden gevorderd, indien de vrouw vóór de 180ste dag van het huwelijk een kind ter wereld heeft gebracht al ware dit kind bij de geboorte levenloos”.

18. *Artikel 1.5.5.7, lid 2.* In het overeenkomstige artikel van het Burgerlijk Wetboek, artikel 146, lid 3, is het vermoeden van bekendheid met de huwelijksvoltrekking weerlegbaar, zo werd opgemerkt. De woorden „behoudens tegenbewijs” zijn echter in het ontwerp niet overgenomen. A contrario redenerende, zou de mening post kunnen vatten, dat het vermoeden voortaan onweerlegbaar zal zijn. Naar de mening van nagenoeg alle leden kan dit niet de bedoeling van het ontwerp zijn. Verdient het geen aanbeveling te zijner tijd deze bepaling te verduidelijken?

19. *Artikel 1.5.5.8, lid 2.* De vraag werd gesteld, wat er de reden van is, dat een reconventionele vordering tot nietigverklaring slechts kan worden ingesteld, ingeval in conventie de nietigverklaring van een later door een van de echtgenoten aangegaan huwelijk is gevorderd, en wel — zoals werd verstaan — op grond van bigamie. Zal een reconventionele vordering ook niet toegelaten zijn, wanneer een huwelijk op meerdere gronden nietig verklaard kan worden en in conventie slechts één van die gronden — en wellicht niet de sterkste — is ingeroepen? En zal het instellen van een zelfstandige vordering dan wel toegelaten zijn? Indien het de bedoeling is, uit te sluiten, dat over en weer de vernietiging wordt uitgesproken, had dan ook niet moeten worden bepaald, dat een vordering tot vernietiging van een huwelijk niet kan worden ingesteld, zolang op een andere vordering met gelijke strekking niet definitief is beslist?

TITELS 6, 7 EN 8

20. Algemeen meende men zich ontslagen te kunnen achten van het geven van beschouwingen ten aanzien van die problemen, welke samenhangen met de nog onlangs tot stand gekomen wet tot opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw (wet van 14 juni 1956, *Stb.* 343). Hierbij moge worden verwezen naar de algemene opmerking omtrent de taak van de Eerste Kamer, welke in de aanvang van dit verslag is gemaakt. Wel moge de Minister in herinnering worden gebracht, dat deze in de Tweede Kamer (*Handelingen* zitting 1956/57, blz. 2710) de toezegging had gedaan, de hier bedoelde materie in haar geheel aan een nieuw onderzoek te zullen onderwerpen. Men meende, dat een herziening, als hier bedoeld, niet te lang op zich mag laten wachten. Ook in de literatuur is op spoedige herziening aangedrongen. Kan de Minister wellicht reeds thans mededelen, welke stappen hij in dit opzicht denkt te nemen, met name of

hij zich reeds heeft beraden omtrent de instelling van een commissie van deskundigen op het gebied van het huwelijksvermogensrecht, als voorgesteld in de Tweede Kamer (*Handelingen* zitting 1956/57, blz. 2668)?

TITEL 8

AFDELING 2

Algemeen

21. Men was algemeen van oordeel, dat de opnemings van een regeling van het wettelijk deelgenootschap in de plaats van de regeling van de gemeenschappen van winst en verlies en van vruchten en inkomsten een grote winst betekent voor het Burgerlijk Wetboek. Vooral de omstandigheid, dat nu de gehuwde vrouw een eigen inkomen kan genieten, geeft steun aan de verwachting, dat bij vele huwelijksvoorwaarden voor het wettelijk deelgenootschap zal worden gekozen, waardoor de gelijkgerechtigdheid der huwelijkspartners ten volle tot haar recht zal komen.

22. Verscheidene leden vroegen zich af, of deze gelijkgerechtigdheid van de huwelijkspartners en de omstandigheid, dat de vrouw thans over een eigen inkomen kan beschikken, niet voldoende argumenten vormen om te geraken tot een reeds eerder bepleite afzonderlijke belasting van de inkomens der beide echtgenoten, en niet, gelijk thans nog het geval is, het inkomen der vrouw voor de inkomstenbelasting op te tellen bij dat van de man. Zal voorts de eventuele winstuitkering bij het einde van het deelgenootschap fiscaal worden beschouwd als inkomen of wellicht als successie?

23. Heeft, aldus werd gevraagd, de Minister kennis genomen van het artikel van de hand van J. Klein „Gemeenschap of deelgenootschap?” in het „Weekblad voor Privaatrecht, Notarisambt en Registratie”, nr. 4528? In dit artikel bepleit schrijver een wijziging van de regeling van het deelgenootschap in die zin, dat waardestijging van het vermogen, voor zover deze niet het gevolg is van verbeteringen, welke uit de inkomsten zijn gefinancierd, niet als winst en waarde-daling en gevolgen van misdrijf niet als verlies zullen gelden. In het kort komt het door schrijver betoogde hierop neer, dat het, bij gebreke van zodanige aanvullende regeling, zal kunnen voorkomen, dat het door de ene echtgenoot tijdens het deelgenootschap door nijverheid of spaarzaamheid verkregen vermogen als winst moet worden uitgekeerd aan de andere echtgenoot, wiens stamvermogen door waarde-daling of b.v. door de gevolgen van misdrijf geheel of voor een belangrijk deel is verdwenen. Deze oplossing zal zeker niet door de a.s. huwelijkspartners zijn bedoeld; hadden zij een zodanige ontwikkeling van hun beider vermogenstoestand voorzien, dan hadden zij wellicht bij huwelijksvoorwaarden geopteerd voor een gemeenschap van vruchten en inkomsten of van winst en verlies, ondanks de bezwaren, welke zich daarbij in ander opzicht voordoen en juist het wettelijk deelgenootschap zouden moeten doen verkiezen. Zou de Minister ten aanzien van deze kwestie zijn zienswijze willen geven? Acht hij het mogelijk een aanvullende regeling, als door J. Klein bedoeld, in de wet vast te leggen?

Artikelen

24. *Artikel 1.8.2.5.* Volgens dit artikel (leden 2 en 3) is het moment van de *beschrijving* beslissend zowel voor de vraag, welke goederen tot het eindvermogen behoren, als voor de vraag, welke waarde dit eindvermogen vertegenwoordigt, zo werd opgemerkt. Het gaat hier om twee vermogens, dat van de man en dat van de vrouw. In het normale geval, als er geen moeilijkheden zijn, zullen de *beschrijving* en *schatting* van de beide vermogens op dezelfde dag kunnen plaatsvinden, zodat de toepassing van het artikel niet tot bezwaren leidt. Gesteld echter, dat een van de partijen opzettelijk of door toevallige omstandigheden niet terstond tot vermogensbeschrijving kan

of wil overgaan, dan kan het geval zich licht voordoen, dat het ene vermogen op een aanzienlijk eerder tijdstip geïnventariseerd wordt dan het andere. Door tussentijdse koersverandering, waardedaling, etc. kan de verrekening tussen partijen daarom geheel scheef getrokken worden.

Hierop wijst, naar het gevoelen van zeer vele leden terecht, W. Heuff in een artikel in het „Weekblad voor Privaatrecht, Notarisambt en Registratie”, nr. 4512. Evenals schrijver gevoelen deze leden er meer voor, voor de berekening van de waarde van de eindvermogens een objectief bepaald tijdstip te nemen, als hoedanig het moment van het *eindigen van het deelgenootschap* kan dienen. De tegenwerping kan worden gemaakt, dat dan moeilijkheden zullen ontstaan in verband met het bewijs, welke goederen aanwezig waren op het moment, dat het deelgenootschap eindigde. De hier bedoelde leden vroegen zich echter, met schrijver, af of deze tegenwerping niet zou kunnen worden ontzenuwd door een voorschrift, krachtens hetwelk tot het te beschrijven vermogen behoren alle ten tijde van de beschrijving aanwezige zaken, met uitzondering van de zaken, ten aanzien waarvan bewijs wordt geleverd, dat zij na het einde van het deelgenootschap zijn verkregen door erfstelling, legaat, schenking, arbeid of andere wijze, mits niet ten koste van het ten tijde van het einde van het deelgenootschap aanwezige vermogen. Ook het bestaan van de schulden op dat tijdstip zal aannemelijk gemaakt moeten worden.

Deze leden zouden gaarne van de Minister vernemen, of deze in het hier betoogde wellicht aanleiding zal vinden t.z.t. de indiening van een voorstel tot wijziging van de onderhavige bepaling te bevorderen.

25. *Artikel 1.8.2.9.* Volgens de bepaling van het eerste lid, sub *b*, van dit artikel wordt, zo werd betoogd, het stamvermogen mede gevormd door de goederen, welke de echtgenoot tussen het einde van het deelgenootschap en het tijdstip van de vermogensbeschrijving heeft verkregen door erfopvolging, making of gift. Reeds in het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer (3767, stuk nr. 12, blz. 13) merkten „andere leden” op, dat de na het einde van het deelgenootschap opgekomen goederen met het deelgenootschap niets te maken hebben en dus ook niet meetellen voor het eindvermogen. De Minister (Memorie van Antwoord, stuk nr. 13, blz. 14) onderschreef echter het in de toelichting-Meijers ingenomen standpunt, dat het tijdstip van de beschrijving beslissend moet zijn, niet alleen voor de waarde, maar ook voor de omvang van het eindvermogen, aangezien deze factoren moeilijk van elkaar zijn te scheiden. Een verduidelijking in deze zin werd bij Nota van Wijziging in het artikel aangebracht.

Vrijwel algemeen werden echter de bezwaren gedeeld, welke blijkens het reeds genoemde artikel van W. Heuff in de praktijk tegen deze bepaling blijken te bestaan. Het deelgenootschap reikt hier in het normale geval verder dan het huwelijk, doordat het doorwerkt tot op de dag van de vermogensbeschrijving. Dit heeft het zeer onbillijke resultaat, dat waardeinstijgingen ten gevolge van de hierbedoelde verkrijgingen met de wederpartij moeten worden gedeeld. Een billijker resultaat zou worden verkregen, indien de hierboven vermelde suggestie zou worden gevolgd en niet het tijdstip van de beschrijving, doch dat van het eindigen van het deelgenootschap als beslissend zou worden aanvaard.

TITEL 11

26. *Positie overspelige en bloedschennige kinderen.* Enkele leden betreurden het, hoewel zij in het algemeen het verlaten van de onderscheiding in natuurlijke kinderen enerzijds en overspelige en bloedschennige kinderen anderzijds toejuichten, dat volgens het ontwerp toch nog enig verschil zal blijven bestaan in de positie van deze groepen kinderen. Immers zullen de overspelige kinderen niet steeds en de bloedschennige kinderen nimmer door de vader kunnen worden erkend. Deze leden drongen erop aan, dat het verschil in positie van de bloedschennige kinderen en de overspelige kinderen, voor zover dezen niet door de vader kunnen worden erkend, geheel zou worden opgeheven.

Zeer vele andere leden merkten op, dat de mate, waarin de wet onderscheid maakt in de positie van natuurlijke kinderen enerzijds en de overige onwettige kinderen anderzijds, niet slechts afhankelijk is van de waardering, welke de wetgever heeft van de belangen van de aldus onderscheiden kinderen. Het gaat niet aan op in hoofdzaak affectieve gronden — gevoelens van medelijden met de overspelige en bloedschennige kinderen, die niet verantwoordelijk behoren te worden gesteld voor de gedragingen van hun ouders — andere belangen, zoals de hoogheid van het huwelijk en het zedelijk besef van het Nederlandse volk, te verwaarlozen. Afweging van deze belangen tegen die van de kinderen zal steeds de basis zijn van iedere wettelijke regeling van de positie van de onderscheiden categorieën van onwettige kinderen. De ontvangst van de regeling van het ontwerp in de Tweede Kamer toont reeds aan, aldus deze leden, dat er een zekere kentering in de zedelijke opvatting en rechtsovertuiging van het Nederlandse volk ten gunste van de overspelige en bloedschennige kinderen heeft plaatsgevonden. Verder dan in het ontwerp het geval is zou men moeilijk kunnen gaan zonder de alom gevoelde hoogschatting van het huwelijk en afkeuring van sexuele omgang tussen bloedverwanten geweld aan te doen.

27. Met belangstelling werd kennis genomen van de suggestie (*Handelingen* Tweede Kamer, zitting 1956/57, blz. 2670, linkerkolom, bovenaan) om een commissie in te stellen, bestaande uit juristen, medici en moraaltheologen, welke commissie het probleem van de kunstmatige inseminatie in al zijn facetten zal kunnen onderzoeken en de Regering advies kan geven inzake de wijze, waarop in de wetgeving met dit probleem rekening zal kunnen worden gehouden.

Van alle zijden werd deze suggestie ondersteund.

Kan de Minister wellicht reeds mededelingen doen omtrent de instelling van een commissie, als hierboven bedoeld?

TITEL 14

28. *Artikel 1.14.1.2, lid 2.* Enkele leden betreurden het, dat ten aanzien van het uitoefenen van de ouderlijke macht de vader nog steeds een sterkere positie inneemt.

Vele andere leden wezen op de waarschijnlijk te verwachten belangrijke stijging van het aantal gevallen, waarin bij onenigheid van de ouders de bemiddeling van de kinderrechtster zou worden ingeroepen, indien de ouders ten aanzien van het uitoefenen van de ouderlijke macht volledig zouden worden gelijkgesteld.

De eerder aan het woord geweest zijnde enkele leden onderschreven deze verwachting; zij lichtten evenwel hun verlangens nader toe, door als wenselijk te stellen, dat niet de vader, maar de moeder bij verschil van inzicht de doorslaggevende stem zal krijgen, en wel ongeacht de leeftijd en de kunne van de kinderen.

Vele andere leden, die met de zienswijze van de eerderbedoelde enkele leden voor het overige geheel niet konden meegaan, meenden echter wel, dat in de onderhavige bepaling enige verfijning zou kunnen worden aangebracht. Zo zou b.v. kunnen worden bepaald, dat ten aanzien van de jonge kinderen tot 12 jaar de stem van de moeder beslissend zal zijn.

29. *Artikel 1.14.2.5.* Enkele leden wezen erop, dat de bepaling, dat de ouders de beschikking hebben over het loon van hun inwonende kinderen, in de praktijk tot ongewenste toestanden leidt; de ouders, daartoe mede door het door hun kinderen verdiende loon in staat gesteld, omgeven zich soms met overbodige luxe, terwijl de kinderen het noodzakelijke moeten ontberen. Deze leden zouden daarom liever hebben gezien, dat de wet aan het inwonende kind de beschikking over een gedeelte van het door hem verdiende loon zou toekennen. De mogelijkheid om de ouders in een geval, als hier bedoeld, uit de ouderlijke macht te doen onttrekken, achtten deze leden voor de kinderen een onvoldoende waarborg, omdat men in de praktijk niet licht tot een dergelijke onttrekking zal kunnen komen. Te vaak immers zal het ontzag van de kinderen

voor de ouders te sterk zijn dan dat zij bij de personen of instanties, die de ontzetting van de ouder of ouders zouden kunnen verzoeken, hun beklag zullen doen; anderszins zal de mate van verwaarlozing vaak te gering zijn om de ernstige maatregel van ontzetting uit de ouderlijke macht te rechtvaardigen, terwijl het ook dan wel gewenst kan zijn, dat het inwonende minderjarige kind over een deel van zijn loon kan beschikken.

Om gelijksoortige redenen achtten deze leden ook de mogelijkheid van ondertoezichtstelling van het kind een onvoldoende remedie; immers zal deze maatregel slechts in de uiterste gevallen van bedreiging met lichamelijke of zedelijke ondergang kunnen worden genomen.

30. *Afdeling 1.14.4.* In het algemeen kon men zich verenigen met de zienswijze van de Minister, zoals weergegeven in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (3767, stuk nr. 9, blz. 35), dat het thans niet de tijd is voor een herziening van het stelsel van maatregelen met betrekking tot de uitoefening van de ouderlijke macht — ontheffing, ontzetting en de ondertoezichtstelling van de kinderen met buitenshuisplaatsing —, nu de wet van 20 juli 1955, *Stb.* 323, houdende wijziging van enige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering betreffende de ondertoezichtstelling van kinderen, pas zeer kort geleden in werking is getreden.

Zeer vele leden merkten in dit verband echter op, dat deze zienswijze niet mag leiden tot een op de lange baan schuiven van een herziening van de wettelijke bepalingen omtrent deze onderwerpen. Evenals het huwelijksvermogensrecht aan een spoedige herziening onderworpen zal moeten worden, zal dit huns inziens ook het geval moeten zijn met de onderhavige materie, zij het, dat de noodzaak minder dringend is. Deze leden meenden, dat met name het onderscheid tussen ontheffing en ontzetting uit de ouderlijke macht bij brede lagen van de bevolking onvoldoende leeft om zijn voortbestaan te rechtvaardigen. Op den duur zal het, aldus deze leden, niet kunnen worden gehandhaafd.

TITEL 15

31. *Artikel 1.15.2.5.* Enige leden wierpen de vraag op, of de moeder, die, nadat zij van de voogdij over haar kinderen is ontzet, bevalt van een natuurlijk kind, van rechtswege voogdes is over dat kind. De Minister heeft in zijn Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (3767, stuk nr. 9, blz. 39) deze vraag bevestigend beantwoord, onder toevoeging van de opmerking, dat de vraag van de bevoegdheid tot de voogdij voor ieder kind afzonderlijk moet worden beoordeeld.

Bedoelde leden waren evenwel van oordeel, dat een moeder, zolang zij ontzet is uit de voogdij over haar overige kinderen, ook niet bevoegd moet worden geacht — althans niet van rechtswege — tot de voogdij over later geboren natuurlijke kinderen. Deze leden wilden de mogelijkheid, dat deze moeder de facto wel met de voogdij bekleed kan worden, geenszins uitsluiten, doch meenden, dat in dat geval de voogdij niet van rechtswege behoort tot stand te komen, doch door de rechter moet worden uitgesproken.

Een groot aantal leden sloot zich evenwel bij de zienswijze van de Minister aan, onder meer op overweging, dat tussen het tijdstip van de ontzetting uit de voogdij en de geboorte van het natuurlijke kind vaak geruime tijd zal zijn verlopen, gedurende welke tijd de redenen, welke heben geleid tot de ontzetting, zeer wel kunnen hebben opgehouden te bestaan. Herstel in de voogdij over de overige kinderen zou dan wel mogelijk zijn, maar wegens de leeftijd van die kinderen weinig zin meer hebben. In de redenering van de eerder bedoelde leden zou dit herstel echter noodzakelijk zijn om de vrouw de bevoegdheid te hergeven van rechtswege voogdes over haar later geboren natuurlijk kind te zijn. Het kwam de hier aan het woord zijnde leden voor, dat op deze wijze een overbodig ingewikkelde wettelijke regeling zou moeten worden geschapen.

32. *Afdeling 1.15.12.* Zeer vele leden brachten de door het ontwerp ingevoerde boedelrechter ter sprake. Deze leden toonden zich beducht, dat het optreden van deze nieuwe rechterlijke figuur zou kunnen leiden tot een ongewenste verstarring van het rechterlijk apparaat. Ook na kennisneming van het artikel van mr. J. Rutgers in het *Nederlands Juristenblad* (jaargang 1957, blz. 329 v. en 353 v.), getiteld „De Boedelrechter volgens het ontwerp-Meijers”, en van de in dit artikel door de schrijver aangehaalde literatuur, bleven deze leden de voortschrijdende specialisatie van de rechter, waarvoor de invoering van de boedelrechter in het ontwerp symptomatisch is, afkeuren.

De hier aan het woord zijnde leden waren niet overtuigd, dat met name de taken van de boedelrechter op het gebied van het huwelijksvermogensrecht, het recht betreffende minderjarigen, voogdij, curatele, afwezigheid en vermissing, niet evengoed zouden kunnen worden vervuld door de rechter, die ze thans vervult, de kantonrechter. De afstand, die de kantonrechter van de justitiabelen scheidt, zowel in ruimtelijke als in overdrachtelijke zin, is naar het oordeel van deze leden minder groot dan dit bij de boedelrechter het geval zal zijn. En mocht inderdaad een zekere mate van specialisatie, van „gerichte” kennis in boekhoudkundig en vermogens-administratief opzicht wenselijk zijn, welnu, deze zal wellicht door specialisatie van de apparatuur, waarover de rechter kan beschikken, beter worden verkregen dan door specialisatie van de rechter zelf. Te denken ware ook, wil men beslist ook de rechter specialiseren, aan de reeds in het Voorlopig Verslag van de vaste Commissie voor Justitie uit de Tweede Kamer (3767, stuk nr. 5, blz. 33) geopperde mogelijkheid om bij de kantongerechten bijzondere „voogdij- en boedelkamers” in te stellen. Toevoeging van de hierbedoelde taken aan deze Kamers, of wellicht aan de reeds bestaande kinderrechter, ware, aldus deze leden, te verkiezen boven het creëren van een geheel nieuwe rechterlijke figuur, bij welke een overmaat van specialisatie te duchten ware. Ook ten aanzien van de overige in het ontwerp aan de boedelrechter toebedeelde taken waren deze leden van hetzelfde gevoelen; bestaande taken zagen zij ook voor de toekomst liever daar vervuld, waar dit thans reeds het geval is, en nieuwe taken ondergebracht bij de bestaande rechters.

Deze leden vroegen zich bovendien af, hoe het in de praktijk met de ook door mr. Rutgers in het geciteerde artikel aanbevolen deskundigheid van de boedelrechter zou gaan. Immers, het is niet de bedoeling, dat de boedelrechter een „permanente” rechter zal zijn; ook hij zal betrokken worden in het bij de rechterlijke colleges gebruikelijke rouleer-systeem, waarbij aan een tweejarige zittingsperiode is gedacht (*Gedrukte stukken* Tweede Kamer, zitting 1952/53, 2846, stuk nr. 23, Voorlopig Verslag, blz. 5, en stuk nr. 27, Memorie van Antwoord, blz. 6, beide ad Vraagpunt 42). De aan het woord zijnde leden merkten terloops hierbij op, dat ook de toenmalige vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht uit de Tweede Kamer waarschuwde voor de gevaren, aan te ver doorgevoerde specialisatie verbonden. De vraag zal nu rijzen, en is ook gerezen (prof. mr. A. Pitlo in *Themis* 1954, blz. 463 v.), hoe in twee jaren een rechter de nodige deskundigheid kan verkrijgen. De praktijk zal dan ook wel kunnen zijn, dat de functie van boedelrechter zal toevallen aan een steeds kleinere kring van rechters, uiteindelijk zelfs een semi-permanente functie zal worden, uitgeoefend door slechts enkele elkander opvolgende rechters. Is, zo vroegen deze leden, de continuïteit dan niet beter gewaarborgd door het toevertrouwen van de onderscheiden taken aan kantonrechter, e.q. kinderrechter?

Opgemerkt werd nog, dat de voortschrijdende specialisatie van de rechter — zullen wij wellicht niet naast Pachtkamers en Economische Kamer, ook niet Arbeidskamers en Verkeerskamers krijgen? — ten gevolge kan hebben, dat de wetgever in stijgende mate ingewikkeld zal worden. Immers, de wetgever — lees: degenen, die een wetsontwerp voorbereiden — zal reeds a priori ermede rekening houden, dat de ontworpen regeling bestemd is om door specialisten gehanteerd te worden.

Een deskundige rechter kan men zwaarder kost voorzetten dan een „slechts” algemeen ontwikkelde rechter.

Voorts werd enige aandacht geschonken aan de opmerking van de Minister in zijn Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (3767, stuk nr. 9 blz. 43), dat de mogelijkheid geopend zou kunnen worden, de hoedelrechter zittingsdagen te doen houden in die plaatsen van zijn arrondissement, waar zich een kantonrechter bevindt. Hierdoor zou worden recht gedaan aan de gedachte, dat de burger straks even gemakkelijk toegang tot de hoedelrechter moet kunnen hebben als thans tot de kantonrechter. Overigens in twijfel trekkende, of de aldus ruimtelijk gereduceerde afstand tussen rechter en justitiabelen niet in overdrachtelijke zin dezelfde zal blijven, werd in overweging gegeven, de binding van de zittingsdagen van de hoedelrechter aan de plaatsen, waar zich een kantongerecht bevindt, los te laten en de mogelijkheid open te laten, dat de hoedelrechter ook daarbuiten zitting houdt.

33. *Artikel 1.15.12.12, sub d.* Vele leden vroegen nog de aandacht voor het bepaalde in artikel 438, sub *d*, van het Burgerlijk Wetboek, gelijklopend aan de onderhavige bepaling van het ontwerp, waarin is bepaald, dat zonder machtiging van de hoedelrechter de voogd de penningen van de minderjarigen niet anders kan beleggen dan in inleggingen bij de Rijkspostspaarbank. Deze leden pleitten ervoor, dat deze mogelijkheid zou worden uitgebreid tot andere groepen van spaarinstellingen, door de Kroon als zodanig aan te wijzen. Uiteraard zouden deze spaarinstellingen bereid moeten zijn de spaarvorderingen van de minderjarigen, wat betreft de opname daarvan, op een zelfde wijze te clausuleren als thans bij de Rijkspostspaarbank geschiedt.

TITEL 16

Algemeen

34. Vele leden betreurden, dat — overeenkomstig de opzet van prof. Meijers — niet was voorgesteld, de gehele materie betreffende de geestelijk gestoorden in het Burgerlijk Wetboek te regelen. Naar aanleiding hiervan zouden deze leden gaarne van de Minister vernemen, hoe het staat met de voorbereiding van een ontwerp van wet op de geestelijk gestoorden. Het kwam deze leden voor, dat de in bedoeld ontwerp van wet te regelen materie ten nauwste samenhangt met de in de onderhavige titel geregelde curatele; zij zouden er daarom de voorkeur aan hebben gegeven haar regeling opgenomen te zien in het Eerste Boek van het Burgerlijk Wetboek.

Artikelen

35. *Artikel 1.16.3.* Vele leden meenden een oneffenheid te hebben opgemerkt in het antwoord van de Minister (3767, Memorie van Antwoord, stuk nr. 9, blz. 46) op de vraag van enkele leden van de vaste Commissie voor Justitie uit de Tweede Kamer (Voorlopig Verslag, stuk nr. 5, blz. 35/36), of door het voorschrift, dat de rechtbank kan bepalen, dat de onder bewind gestelde goederen niet aansprakelijk zullen zijn voor de schulden, welke na de openbaarmaking der benoeming van de provisionele bewindvoerder zijn gemaakt door hem, wiens curatele is verzocht, inderdaad in alle gevallen wordt voorkomen, dat de gerequesteerde nog „schadelijke handelingen” verricht. De gerequesteerde blijft tot op het ogenblik, waarop de curatele wordt uitgesproken, volledig handelingsbekwaam, doch slechts kan de derde, met wie hij heeft gehandeld, gedurende het bewind zijn vordering niet verhalen op de onder bewind gestelde goederen. Neemt het bewind een einde, dan wordt verhaal weer wel mogelijk; het bewind neemt, aldus de in het bedoelde Voorlopig Verslag aan het woord zijnde leden, een einde bij de aanvang der curatele. Deze stelling kwam de Minister onjuist voor, omdat bij het intreden van de curatele het bewind van de provisionele bewindvoerder weliswaar eindigt, maar onmiddellijk wordt gevolgd door dat van de curator (artikel 1.16.10). Hieruit leidde de Minister af, dat de goederen dus onder bewind blijven gesteld en de uit-

sluiting van de verhaalsmogelijkheid op de goederen voortduurt.

De hierbedoelde leden vroegen zich echter af, of dit betoog wel geheel bevredigt. Immers, de grenzen van het bewind worden gevormd door het in de provisionele beschikking aangegeven tijdstip enerzijds, door het intreden van de curatele anderzijds.

Bij het intreden van de curatele vangt een *nieuw* bewind aan. Weliswaar vallen het einde van het provisioneel bewind en de aanvang van het bewind van de curator samen, doch niettemin meenden deze leden te moeten spreken van een nieuw bewind, waarvoor de uitsluiting van de aansprakelijkheid, door de rechter voor het provisioneel bewind voorgeschreven, niet geldt. De vorderingen van derden ter zake van rechtshandelingen, door de gerequesteerde tijdens het provisioneel bewind verricht, zouden dus nu op het vermogen van de — in middels curandus geworden — gerequesteerde kunnen worden verhaald, zonder dat de curator enig ander verweermiddel zou openstaan dan een beroep op de ratio van de wet. Dat in het hierbedoelde geval sprake is van een nieuw bewind, schijnt artikel 1.16.8, lid 3, te bevestigen.

Hoewel de hier aan het woord zijnde leden in de praktijk geen ernstige moeilijkheden vreesden, daar het de duidelijke bedoeling van de wet is, dat de op de gerequesteerde tijdens het provisioneel bewind verkregen vorderingen, voor zover daarvoor verhaal is uitgesloten, ook later niet verhaalbaar zullen zijn, voordat de curatele een einde heeft genomen, waren zij toch van oordeel, dat iedere twijfel dienaangaande, waarvan een chicaneus crediteur zou kunnen profiteren, behoort te worden uitgesloten. Dit zou b.v. kunnen geschieden door duidelijk te bepalen, dat het bewind van de provisioneel bewindvoerder door de curator wordt voortgezet.

36. *Artikel 1.16.5.* De vraag werd gesteld, of de in dit artikel gebezigde term „familierechtelijke handelingen” wel voldoende bepaaldheid heeft en niet tot verkeerde interpretatie aanleiding kan zijn. Zo rees de vraag of, naar de letter genomen, alle handelingen met betrekking tot het huwelijksvermogensrecht onder de „familierechtelijke handelingen” vallen. Zal b.v. de curandus wegens verkwisting een vordering tot opheffing van het wettelijk deelgenootschap kunnen instellen (artikel 1.8.2.4, lid 1)? Kan hij overeenkomstig artikel 1.7.3.7 afstand van de huwelijksgemeenschap doen? Algemeen was men van oordeel, dat de handelingen met betrekking tot het huwelijksvermogensrecht niet tot de familierechtelijke handelingen behoren te worden gerekend, waartoe artikel 1.16.5 de wegens verkwisting of gewoonte van drankmisbruik onder curatele gestelde bekwaam verklaart. Maar dit zo zijnde, vroeg men zich wel af, of het verstandig was bij Vierde Nota van Wijzigingen in artikel 1.8.1.5, lid 2, de bepaling op te nemen, dat de echtgenoot, die onder curatele staat, tot het maken of wijzigen van huwelijksvoorwaarden na het tot stand komen van het huwelijk slechts met toestemming van zijn curator en zijn toezienende curator kan overgaan. A contrario zou hieruit immers kunnen worden afgeleid, dat een onder curatele gestelde echtgenoot tot de overige in de zevende en achtste titel genoemde bevoegdheden wel bekwaam is. De bepaling kwam overigens overbodig voor naast de bepaling van artikel 1.16.4, lid 3, en naast het toezicht van de hoedelrechter ingevolge artikel 1.8.5, lid 3.

TITEL 17

Algemeen

37. Bij het bestuderen van het systeem van alimentatieverplichtingen volgens het ontwerp waren zeer vele leden gestuit op de volgende zinsneden uit de rede van de Minister in de Tweede Kamer (*Handelingen* zitting 1956/57, blz. 2687): „In het mondeling overleg heb ik gesteld, dat wij te maken hebben met een proces, dat zich in ontwikkeling bevindt en waarvan wij als het ware op dit moment, voor wat de rechtsovertuiging van ons volk betreft, een soort momentopname moeten maken” en, even verder: „Ik ben van oordeel, dat in de huidige fase van de maatschappelijke ontwikkeling de beperking van de wettelijke onderhoudsplicht gerechtvaardigd is.”

Zonder de door de Minister gesproken woorden uit hun verband te willen lichten, integendeel juist het gehele betoog in aanmerking nemende, meenden deze leden hierin de tendens te kunnen bespeuren, dat naar 's Ministers oordeel de wet zich moet aanpassen aan de ontwikkelingen in het volk. Met uitzondering van enkele leden meende men echter deze stelling te moeten verwerpen en bleek men integendeel de stelling tot de zijne te willen maken, dat, indien een bepaalde ontwikkeling in het volk onjuist is of tot verslapping van het moreel besef leidt, het juist de taak van de wetgever is daaraan een halt toe te roepen. Zou b.v. de prostitutie een wettelijke sanctie moeten verkrijgen, omdat een belangrijk deel van het volk haar als maatschappelijk verschijnsel aanvaardt?

38. In meerderheid was men van oordeel, dat de alimentatieverplichting tussen grootouders en kleinkinderen behoort te worden gehandhaafd, waarbij werd opgemerkt, onder verwijzing naar de hierboven weergegeven bezwaren tegen de stelling, dat de wetgever de ontwikkeling in het volk op de voet moet volgen, dat de praktijk van de Armenwet nimmer een argument mag zijn voor de opheffing van deze alimentatieplicht (vgl. *Handelingen Tweede Kamer, 1956/57*, blz. 2660). Of de autoriteiten, belast met de uitvoering van de Armenwet, in een bepaald geval om redenen van opportuniteit geen verhaal willen nemen voor door haar verstrekte uitkeringen, is een beslissing, welke geheel voor haar verantwoording komt. Doch deze beslissingen, hoe talrijk ook, kunnen nimmer reden zijn om de basis van het verhaal: de als moreel juist gevoelde verplichtingen van contemporain levende bloedverwanten in rechte lijn om elkander financieel te ondersteunen, nu maar geheel over boord te werpen. De verplichting tot onderhoud van grootouders en kleinkinderen behoort in het Burgerlijk Wetboek te staan; zij wordt door de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk als juist en wenselijk erkend.

39. In het algemeen kon men zich verenigen met het niet-invoeren van een alimentatieverplichting tussen broeders en zusters. De in de vorige alinea aan het woord zijnde leden achten een dergelijke verplichting weliswaar moreel juist en wenselijk, maar meenden, dat het een terugdraaien van de klok zou zijn het aantal wettelijke alimentatieverplichtingen buiten die, welke in het Burgerlijk Wetboek worden genoemd, uit te breiden. Bovendien, aldus overwogen deze leden, in de praktijk blijkt, dat in de meerderheid van de gevallen, waarin aan ondersteuning van behoeftigen door hun broeders en zusters behoefte bestaat, hieraan ook zonder wettelijke verplichting wel wordt voldaan.

40. Enkele leden, die zich bij het hierboven gestelde niet konden aansluiten, namen krachtig stelling tegen de in het ontwerp voorkomende alimentatieverplichtingen, met name ook tegen de onderhoudsverplichting van kinderen jegens hun ouders.

Een aantal andere leden sloot zich bij dit standpunt aan, onder verwijzing naar het rapport van de Wiardi Beckmanstichting inzake deze materie.

De eerderbedoelde leden lichtten vervolgens hun standpunt nader toe. Zij wilden niet ontkennen, dat op de kinderen een *morele* verplichting kan rusten hun behoeftige ouders te onderhouden — een dergelijke *morele* plicht kan ook in andere familieverhoudingen bestaan —, doch onjuist is het, deze *morele* plicht als *wettelijke* verplichting in het Burgerlijk Wetboek op te nemen. Immers, in het algemeen hebben de ouders hun leven gesleten in dienst en ten behoeve van de maatschappij; derhalve rust op de maatschappij de plicht hen in geval van behoeftigheid ter zijde te staan. Het is huns inziens uit een oogpunt van principe verkeerd deze plicht af te wentelen op de kinderen; ook is het onbillijk de normale lasten van jonge, zich uitbreidende gezinnen te verzwaren met een onderhoudsplicht ten opzichte van de ouders.

Tegen de wettelijke onderhoudsverplichting van de ouders jegens minderjarige kinderen bestonden bij de hier aan het woord zijnde enkele leden geen bezwaren. De onderhoudsverplichting van ouders jegens hun behoeftige meerderjarige kin-

deren, welke vooral in het geval van geestelijke onvolwaardigheid van het kind, waardoor opnemings in een inrichting noodzakelijk is, een zeer zware druk op de ouders kan leggen, achten deze leden een moeilijk op te lossen probleem. Hier kan niet het motief gelden, dat deze kinderen hun leven in dienst van de maatschappij hebben gesleten; dientengevolge kunnen zij redelijkerwijs niet te haren laste worden gebracht. Evenmin is het aanvaardbaar deze kinderen blijvend ten laste van ouders te brengen, die deze last niet of ternauwernood dragen kunnen. De aan het woord zijnde leden gaven toe hiervoor geen oplossing te weten.

ONTWERP 3768

TITEL 9

41. In de aanvang van dit verslag werd reeds de aandacht van de Minister gevraagd voor het „gesprek” over het echtscheidingsvraagstuk.

Naar aanleiding van de behandeling van de onderhavige titel gaven zeer vele leden wederom uiting aan hun teleurstelling, dat het de Minister en zijn ambtsvoorgangers niet mogelijk was geweest met een compromis-voorstel te komen, dat althans voor de gewichtigste onvolkomenheden van het huidige echtscheidingsrecht een oplossing zou geven. Nauwelijks kan worden gezegd, dat een zodanig voorstel de noodzakelijke ondergrond van een degelijke voorbereiding zou moeten missen. Tal van personen en instellingen van de meest uiteenlopende richtingen hebben in de theologische, rechtskundige en sociologische vakliteratuur ruimschoots aandacht aan het vraagstuk geschonken, in die mate zelfs, dat de veelheid van meningen en voorgestelde oplossingen het denken over deze materie belemmert.

Een der hier aan het woord zijnde leden merkte nog het volgende op. Bij voorbaat zij toegegeven, aldus dit lid, dat vele — zo niet de meeste — gepubliceerde meningen en oplossingen door hun eenzijdigheid onbruikbaar zijn voor een oplossing „op brede basis”, zoals door dit lid voorgestaan. Dit neemt echter niet weg, dat onder de gepubliceerde oplossingen er toch enkele zijn, welke zich wel lenen voor verdere uitwerking, omdat zij terdege ermede rekening houden, dat de gegeven oplossing ook voor „de andere zijde” aanvaardbaar moet zijn. Met name staat dit lid het preadvies voor de geest, door prof. mr. L. E. H. Rutten in 1948 uitgebracht aan de Vereniging tot het bevorderen van de beoefening der wetenschap onder de Katholieken in Nederland (Thijmgenootschap; speciaal blz. 149 v.) en de resultaten van de discussie in de vergadering van het genootschap naar aanleiding van dit preadvies. Bij deze laatste is vooral ook nadruk gelegd op de mogelijkheid van een pluralistische regeling van het echtscheidingsvraagstuk, waarbij de mogelijkheid van echtscheiding anders wordt geregeld voor degenen, wier huwelijk kerkelijk is voltrokken, dan voor hen, die burgerlijk zijn gehuwd.

42. *Droit de visite*. Algemeen werd betreurd, dat in het ontwerp geen regeling van het *droit de visite* was opgenomen. Met name betreurde men, dat de amendementen, welke bij de behandeling in de Tweede Kamer op dit stuk werden ingediend, om technische redenen moesten worden ingetrokken.

In meerderheid was men van oordeel, dat aan de rechter de bevoegdheid moet toekomen in de voogdijbeschikking een regeling te geven betreffende de omgang van de kinderen met de ouder, aan wie zij niet zijn toegewezen. Dit principe, zo werd opgemerkt, behoort in de wet te staan, niet als dwingend voorschrift aan de rechter, zodat hij een regeling *moet* treffen, doch facultatief, zodat hij, indien hem dat gewenst voorkomt, zich ook van iedere regeling van het *droit de visite* kan onthouden.

De hier aan het woord zijnde leden zagen zeer wel in, dat de uitwerking van dit principe tot grote moeilijkheden kan leiden, doch huns inziens is dit geen reden het principe als zodanig niet in de wet op te nemen. Moeilijkheden zijn er ook thans te over, nu iedere bepaling omtrent het *droit de visite* in de wet ontbreekt. Bovendien heeft het ontbreken van het ge-

noemde principe in de wet nog het nadeel, dat de taak van de rechterlijke colleges kan worden verzwaard met de behandeling van talloze verzoeken tot wijziging van de voogdijbeschikking — c.q. de beschikking, houdende opdracht van uitoefening van de ouderlijke macht —, vaak in meer dan één instantie. Deze verzoeken toch kunnen ingevolge de rechtspraak van de Hoge Raad berusten op klachten, dat de met de voogdij belaste ouder de omgang van de kinderen met de andere ouder belet of belemmert.

Gaarne zouden deze leden van de Minister vernemen, of nadere overweging van de in de Tweede Kamer aan dit onder-

werp gewijde beschouwingen aanleiding voor hem kan zijn, zijn standpunt te dezen te herzien.

Vastgesteld 8 augustus 1958.

SEEGERS (plv. lid)
ANEMA
DE VOS VAN STEENWIJK
VAN BRUGGEN
CAMELBECK
WITTEMAN.